

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในวิกฤตปัญหาปัจจุบัน ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการแก้ปัญหาเพื่อการพัฒนาประเทศ จะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้กำหนดให้ “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาซึ่งหมายถึงการพัฒนา คุณภาพและสมรรถนะของคนไทยให้สามารถมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน นำความเจริญด้านเทคโนโลยีและด้านคุณธรรมในจิตใจให้แก่สังคม

การศึกษานับเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งสำหรับการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและการแก้ไขปัญหาคการพัฒนาประเทศในทุกด้าน เพราะการศึกษาเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์โดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศให้รู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักแก้ไขปัญหาตลอดจนรู้จักใช้ทรัพยากรวัตถุที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและสิ้นเปลืองน้อยที่สุด การที่ประเทศจะเจริญก้าวหน้าได้รวดเร็วจำเป็นต้องมีทรัพยากรบุคคลมีความรู้ ความคิด และความสามารถอีกจำนวนมาก ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นกระบวนการในการเสริมสร้างบุคคลให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 42 กำหนดว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพทางวิชาการ การศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยตามหลักวิชาการ ย่อมได้รับการคุ้มครอง ทั้งนี้เท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

เดโช สวานานนท์ (2541) เขียนเรื่อง คำอธิบายศัพท์รัฐธรรมนูญไว้ว่า การศึกษาอบรม หมายถึง การจัดดำเนินการเพื่อความงอกงามของชีวิตในทุกด้านอย่างสมดุลกัน คำว่า การศึกษา มักจะโน้มเอียงไปในเรื่องการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทางปัญญาเป็นสำคัญ คำว่า อบรม ที่รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนนี้ใช้คู่ไปกับคำว่า การศึกษานั้น มีความหมายถึงการบ่มสร้างนิสัยต่าง ๆ เป็นสำคัญนิสัยที่มาจาก การอบรมและการรณรงค์ เพื่อความหอมหวานสดชื่นของสิ่งต่าง ๆ นั้นคือที่มาของคำ ๆ นี้ มาตรา 81 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในหมวดแผนนโยบายพื้นฐานของรัฐ ระบุไว้ชัดเจนว่า รัฐจะต้องจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่-

คุณธรรม มีการเน้นเรื่องคุณธรรมควบคู่ไปกับความรู้ไว้เป็นหลักปฏิบัติ ดังนั้น การบ่มสร้างนิสัยต่าง ๆ มีความสำคัญยิ่งต่อความหมายของการศึกษาโดยการเน้นความรู้คู่คุณธรรม

ประกอบ คุปรัตน์ (2536) ได้เสนอความคิดเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สำหรับนักศึกษาในระดับของการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้นนับว่ามีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นการกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ซึ่งในปัจจุบันนี้สังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี และอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นผล ทำให้ระบบอุดมศึกษาของไทยต้องทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้น ระบบการศึกษาจำเป็นต้องเตรียมสถาบันตนเอง กำลังคน การสร้างองค์ความรู้ และให้บริการวิชาการเพื่อเตรียมสร้างระบบสังคมให้พร้อมสำหรับอนาคตที่จะมาถึง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษาจะประกาศใช้ในไม่ช้านี้ เป็นมาตรการหลักที่สำคัญและจำเป็นในการปฏิรูปการศึกษา นับแต่บัดนี้ไป ปฏิบัติการต่าง ๆ ตามแนวทางของการปฏิรูปก็จะปรากฏเป็นรูปธรรมมากขึ้น คนไทยจะได้รับสิทธิและโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง เสมอภาค เท่าเทียม และมีคุณภาพ ประชาชนชุมชน และสังคม จะมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษาภูมิปัญญาไทยของท้องถิ่นต่าง ๆ จะร่วมผนึกกำลังกับทรัพยากรอื่น ๆ เป็นแรงขับให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษาคครูและบุคลากรทางการศึกษาจะปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนที่จะก่อให้เกิดการพัฒนารอบด้านแก่ผู้เรียน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติจึงเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมของคนไทยทั้งชาติ

ตามบทบัญญัติที่ปรากฏในรายละเอียดรวม 9 หมวด 1 บทเฉพาะกาล 78 มาตรการระบุว่า “การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

จากบทบัญญัติมาตราเดียวกัน ได้อธิบายความหมายของ “มาตรฐานการศึกษา” หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์ และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับ

ดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา ในแนวทางการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา

ลักษณะของความรู้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ได้แก่ความรู้ด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
2. ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เรื่องจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน
3. ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ส่วนในด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้เน้นจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุล รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ทุกวิชา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

เมื่อพิจารณาถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ระบุไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 การศึกษาระดับอุดมศึกษามุ่งพัฒนาความเจริญงอกงามทางสติปัญญาและความคิดเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงเพื่อพัฒนาประเทศ มุ่งพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ และความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอันมีคุณค่าแก่บุคคล สังคม และประเทศชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2534)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกของประเทศไทยที่มีชื่อเสียงในด้านวิชาการ และการปฏิบัติตนตามระเบียบประเพณี วัฒนธรรมไทย เป็นที่ยอมรับในสังคม(ฝ่ายวางแผนและพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2540) กำเนิดของสถาบันมาจากสำนักฝึก

หัดข้าราชการพลเรือน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระ-จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2442 ต่อมาได้ทรงพระ-กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนมหาดเล็ก” เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2445 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนา โรงเรียนมหาดเล็กขึ้นเป็นสถาบันอุดมศึกษา และพระราชทานว่า “โรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2453 และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาขึ้นเป็น “จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” เมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2459 มีพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงพระราชทานต่อที่ประชุมพระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการ เมื่อ พ.ศ. 2417 ณ โรงเรียนพระราชดำหนักสวนกุหลาบ (ฝ่ายวางแผนและพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2540) ว่า

“...เจ้านายในตระกูลตั้งแต่ลูกฉันเป็นต้นไป ตลอดจนถึงราษฎรที่ต่ำสุด จะได้มีโอกาสเล่าเรียนได้เสมอกัน ไม่ว่าเจ้า ว่าขุนนาง ไพร เพราะฉะนั้น จึงบอกได้ว่า การเล่าเรียนในบ้านเมืองเรา นี้ จะเป็นข้อสำคัญที่หนึ่ง ซึ่งฉันจะอุตสาหะจัดให้เจริญขึ้นให้จงได้...”

จะเห็นได้ว่าลักษณะสังคมของผู้เรียนมีหลากหลาย หากพิจารณาทางด้านการจัดระเบียบสังคมไทย ประกอบด้วย สถาบันทางสังคม ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันการเมือง สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา และนันทนาการ มีช่วงชั้นทางสังคม (social stratification) ที่พิจารณาได้จากสำนักกำเนิด พฤติกรรมความรู้สึก แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตทางสังคม (social life) สถานภาพทางสังคมที่แสดงฐานะครอบครัว ระดับการศึกษา และอาชีพ สถานภาพทางการเมือง การปกครองที่จำแนกตามอำนาจหน้าที่ เกียรติยศตามค่านิยม ในระบบราชการ การยอมรับนับถือ และสิทธิมนุษยชน แนวพระราชดำรินี้ นับเป็นการก้าวเข้าสู่ระบบประชาธิปไตยที่บุคคลมีความเสมอภาคทุกระดับชั้นในสังคม ตั้งแต่พระบรมวงศานุวงศ์ตลอดจนถึงราษฎรที่ต่ำสุด

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแสดงพระราชประสงค์ส่วนพระองค์ที่มีต่อนักเรียน โดยทรงมีพระราชบันทึกเป็นภาษาอังกฤษ ถึงเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (ม.ร.ว. เปีย มาลากุล) ดังต่อไปนี้

“...สำหรับโรงเรียนมหาดเล็กหลวง ข้าไม่หวังการปั้นนักเรียนชั้นมัธยมให้เป็น เทวดาเหมือนกันหมดทุกคน ได้คะแนนคนละหลายพันคะแนน เท่าการสร้างเด็กหนุ่มที่ขยัน ขันแข็งและสะอาดทั้งร่างกายและจิตใจ เตรียมพร้อมที่จะรับภาระต่าง ๆ ซึ่งจะมีมาในอนาคต ข้าไม่ต้องการนักเรียนตัวอย่างที่สอบไล่ได้คะแนนชั้นเกียรตินิยมทุก ๆ ครั้ง ข้าไม่ต้องการตำรา เรียนที่เดินได้ ที่ข้าอยากได้คือเยาวชนที่เป็นสุภาพบุรุษ ชื่อสัตย์สุจริต มีอุปนิสัยใจคอดี และข้าจะไม่โศกเศร้าเลยถ้าเจ้ามารายงานข้าว่าเด็กคนหนึ่งเขียนหนังสือไม่คล่อง คิดเลขเศษซ้อนไม่เป็น และไม่รู้วิชาเรขาคณิตเลย ถ้าข้ารู้ว่าเด็กคนนั้นได้ศึกษาพอที่จะรู้ว่าความเป็นลูกผู้ชายคืออะไร และขี้แยคืออะไร ข้าไม่อยากจะยิน “คนฉลาด” บ่นอีกว่าปัญญาท่วมหัวเอาตัวไม่รอด สิ่งที่ต้องการในโรงเรียนมหาดเล็กหลวง คือให้การศึกษาเป็นเครื่องทำให้เด็กเป็นเยาวชนที่น่ารัก และเป็นพลเมืองดี ไม่ใช่ทำลายบุคลิกภาพเสียหายหมดโดยบรรทุกหลักสูตรและระบบการต่าง ๆ ลงไป ข้าต้องการให้การศึกษาเป็นสิ่งที่งดงาม จนทำให้เด็กที่ออกไปแล้วหวนกลับมาคิดถึงใน วันข้างหน้าด้วยความภาคภูมิใจ ขออย่าเอาโรงเรียนของข้าไปเปรียบกับโรงเรียนอื่น เพราะมีจุดหมาย ต่างกัน ถ้าข้าอยากจะได้โรงเรียนธรรมดาเพียงหลังหนึ่งสร้างเป็นโรงเรียนไปมา จะไม่ดีกว่าหรือ จะสร้างโรงเรียนกินนอนขึ้นมาทำไม...”

จากพระราชบันทึกนี้เห็นได้ชัดว่า พระองค์เน้นในเรื่องลักษณะนิสัยที่ดี ที่จะต้องมีความขยันขันแข็ง สะอาดทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถรักษาตัวรอดได้ พระองค์ทรงมีพระราชดำริที่ไม่เน้นการเรียนเก่งรู้หนังสือเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องคำนึงถึงจิตใจด้วย คะแนนจากการสอบอาจไม่สำคัญไปกว่าการที่นักเรียนผู้นั้นสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้เป็นอย่างดี และพร้อมที่จะเผชิญปัญหาต่าง ๆ จึงได้ดำเนินการจัดการศึกษาในรูปแบบให้นักเรียนอยู่ประจำเพื่อที่จะได้อบรมสั่งสอนอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา และมีกิจกรรมการศึกษาบางประการที่จะส่งเสริมความมีลักษณะนิสัยที่ดี ตามแนวพระราชดำริของพระองค์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงมีพระราชปณิธานอันแน่วแน่ที่จะให้การศึกษา เป็นหนทางเพื่อพัฒนาชีวิต ดังจะเห็นได้จากพระบรมราโชวาทที่ได้พระราชทานแก่บุคคลหลายกลุ่ม หลายคณะ อาทิ

“...การศึกษาเป็นปัจจัยในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติและคุณธรรมของบุคคล สังคมและบ้านเมืองใดให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วนพอเหมาะ กับทุก ๆ ด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถธำรงรักษาความจริง

มั่นคงของประเทศชาติไว้และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้ตลอด...” (พระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช : 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2524)

โดยนัยแห่งพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ องค์ประกอบสำคัญของการศึกษาที่ต้องมีควบคู่กับ “ความรู้ทางวิชาการ” หรือความรู้ในศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ คือความรู้ที่เรียกว่า “ธรรม” หรือความรู้ในทางธรรม หรือหมายถึงความรู้ในการปรับตัว การวางตัว การประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม การศึกษาในลักษณะของ “ความรู้คู่คุณธรรม” เช่นนี้ สร้างให้เกิดความรู้ทางวิชาการและความรู้ทางคุณธรรมแก่ชีวิตของผู้เรียน เหตุที่การศึกษาทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ เป็นเพราะการศึกษาคำรู้ทางวิชาการนั้น จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเชิงคุณธรรมคอยกำกับด้วย ถ้าบุคคลหนึ่งบุคคลใดมีความรู้แต่ขาดคุณธรรมเป็นเครื่องบังคับใจแล้ว ย่อมจะนำตนเองไปสู่การใช้ความรู้ในทางที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม ก็จะส่งผลเสียหายร้ายแรง ทั้งต่อตนเองและต่อสังคมส่วนรวมได้ ดังนั้น การศึกษาที่สมบูรณ์ควรทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ทางด้านวิชาการและความรู้ด้านคุณธรรมควบคู่ไปด้วยกัน

แนวทางการศึกษาเพื่อบรรลุความหมายและจุดมุ่งหมายดังกล่าวจะต้องมีจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่จะสร้างคุณลักษณะนิสัยให้มากยิ่งขึ้น พระองค์ได้แสดงออกผ่านพระบรมราโชวาทตอนหนึ่งว่า

“...ผู้ที่มีวิชาการแล้ว จำเป็นจะต้องมีคุณสมบัติในตัวเอง นอกจากวิชาความรู้ด้วย จึงจะนำตน นำชาติให้รอดและเจริญได้ คุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับทุกคนนั้น ได้แก่ ความรับผิดชอบชั่วดี ความละเอียดซื่อ กลัวบาป ความซื่อสัตย์สุจริต ทั้งความคิดและการกระทำ ความกตัญญูรู้คุณชาติ บ้านเมือง และผู้มีอุปการะดีมา ความไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น หากแต่มีความจริงใจ ความปรารถนาดีต่อกัน เอื้อเฟื้อกันตามฐานะและหน้าที่ และที่สำคัญอย่างมากก็คือความขยันหมั่นเพียร พยายามฝึกหัดประกอบการทำงานทุกอย่างด้วยตนเอง ด้วยความตั้งใจ ไม่ละเลย ไม่ทอดทิ้ง คุณสมบัติเหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้การศึกษาสมบูรณ์เป็นประโยชน์จริง...” (พระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช : 22 มิถุนายน พ.ศ. 2522)

จากพระบรมราโชวาทนี้แสดงให้เห็นถึงแนวพระราชดำริที่สำคัญของการศึกษานั้นคือ การศึกษาต้องไม่มุ่งหวังเพียงการได้ผู้สำเร็จการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถตามคุณวุฒิ

ที่ได้รับมาแต่เพียงด้านเดียว หากแต่ผู้สำเร็จการศึกษายังต้องมี “ลักษณะนิสัย” อันเป็นพื้นฐาน
จำเป็นอีกด้วย โดยลักษณะนิสัยที่มีการกล่าวถึงในพระบรมราโชวาทนี้ ได้แก่

1. การรู้จักรับผิดชอบชีวิต
2. การรู้จักทะนุถนอมใจในความผิด เกรงกลัวการทำบาป
3. ความซื่อสัตย์สุจริต
4. ความกตัญญูรู้คุณ
5. ความไม่เห็นแก่ตัว
6. การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้อื่น
7. ความขยันหมั่นเพียร

แม้ในความเป็นจริงแล้วยังมีลักษณะนิสัยอีกหลายประการที่พึงปลูกฝังลงในชีวิต
ของผู้เรียน นอกเหนือจากที่ทรงเสนอไว้ หลักการสำคัญที่พิจารณาให้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ก็คือแนว-
พระราชดำริที่ว่า การจัดการศึกษานั้น ต้องมุ่งปลูกฝังความรู้ควบคู่ไปกับการสร้างลักษณะนิสัยที่ดี
ให้เกิดขึ้นแก่ชีวิตของผู้เรียนด้วย จึงจะสามารถช่วยนำพาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป
หากละเลยสิ่งนี้ไป ก็อาจส่งผลให้สำเร็จการศึกษาที่มีความรู้ แต่ขาดพื้นฐานของลักษณะนิสัย
ที่สำคัญ บุคคลเหล่านี้ก็จะนำประเทศไปสู่ความเสื่อมได้ในที่สุด

แนวพระราชดำริข้างต้นต่อมาได้กลายเป็นรากฐานปณิธานของจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย ตามที่มีหลักฐานจากแผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 -
2544) ดังนี้

“จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รับการสถาปนาขึ้นด้วยพระปรีชาญาณ
ของพระมหากษัตริย์ และแรงศรัทธาของประชาชนชาวไทยถวายเป็น
พระราชานุสรณ์แห่งพระปิยมหาราชผู้ทรงปรารถนาให้ปวงชนชาวไทยมี
โอกาสได้เล่าเรียนเสมอกัน เพื่อยังประโยชน์แก่ชาติไทยไม่มีเวลาเสื่อมสูญ
มหาวิทยาลัยแห่งนี้มีจุดมุ่งหมายที่เป็นหลัก คือ การบุกเบิก แสวงหา ทะนุบำรุง
และถ่ายทอดความรู้กับการเสริมสร้างคุณธรรมให้กับบัณฑิตวิทยาลัย เป็นผู้
เพียบพร้อมด้วยสติและปัญญา ความรู้ที่นับว่าสำคัญยิ่งคือ ความรู้เพื่อความ
เจริญของบุคคลและสังคม อันได้แก่ ความรู้รอบในสรรพวิทยาการที่อำนาจ
ประโยชน์แก่การดำเนินชีวิตส่วนคุณธรรมที่ผู้เรียนผู้รู้พึงมี และจุฬาลงกรณ์-
มหาวิทยาลัยถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องปลูกฝัง คือ ความรู้จักตัวเอง ใฝ่รู้อยู่-

เสมอ คิดริเริ่มสร้างสรรค์ รอบคอบ ไตร่ตรองเหตุผล รับผิดชอบ เห็นการณ์-ไกล มีศีลธรรม และเสียสละเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม”

**แนวพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาท ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช**

ด้านความมีอาวุโส

...กิจการใดที่ทำการรับน้องใหม่ จะต้องมิเหตุผลและต้องให้ทุกคนได้เห็น เหตุนั้น ไม่ใช่สักแต่จะให้น้องใหม่กลัวรุ่นพี่เก่าเท่านั้น การที่จะให้น้องใหม่เกรงกลัวรุ่นพี่นั้น เป็นการดี แต่สมควรที่จะให้น้องใหม่เข้ามาแล้วเคารพนับถือพี่ จะดีกว่าการเกรงกลัว...

(พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช : 29 พฤศจิกายน 2512)

...ผู้ที่เกิดก่อน ผ่านชีวิตมาก่อน จะต้องสงเคราะห์ อนุเคราะห์ ผู้ที่เกิดตามมาภายหลัง ด้วยการถ่ายทอดความรู้ ความดีและประสบการณ์อันมีค่าทั้งปวงให้ด้วยความเมตตา เอ็นดูและด้วยความบริสุทธิ์ใจ ให้เขาทราบ ให้เขาเข้าใจและสำคัญที่สุด ให้เขารู้จักคิดด้วยเหตุผลที่ถูกต้อง จนเห็นจริงด้วยตนเองได้ในความเจริญและความเสื่อม...

(พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช :1 มกราคม 2522)

ด้านความมีระเบียบ

...คนทำงานดีคือคนมีระเบียบ ได้แก่ระเบียบในการคิด ในการทำ ผู้ไม่ฝึกระเบียบไว้ ถึงจะมีวิชา มีเรี่ยวแรง มีความกระตือรือร้นอยู่เพียงไรก็มักทำงานให้สำเร็จไม่ได้ เพราะความคิดอ่านสับสน ว้าวุ่น ทำอะไรก็ไม่ถูกลำดับขั้นตอนมีแต่ความลังเลและขัดแย้ง ทั้งในความคิดและการปฏิบัติงาน ข้าราชการจึงจำเป็นต้องฝึกระเบียบในตัวเองขึ้น ระเบียบนั้นจักได้ช่วยประคับประคองส่งเสริมให้ทำงาน ได้ดีขึ้น และประสบความสำเร็จมั่นคงในราชการ...

(พระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช : 26 มีนาคม 2527)

...ข้าราชการที่สามารถต้องมีความรู้ครบสามส่วน คือ ความรู้ทางวิชาการ ความรู้ปฏิบัติการ และความรู้คิดอ่านตามเหตุผล ตามความเป็นจริง ต้องมีความจริงใจและความบริสุทธิ์ใจ ในงาน ในผู้ร่วมงาน ในการรักษาระเบียบแบบแผน ความดีงาม ความถูกต้องทุกอย่างในแผ่นดิน ต้องมีความสงบและหนักแน่น ทั้งในกาย ในใจ ในคำพูด ต้องสำรวจดูความบกพร่องของตนเอง

อยู่เสมอ แล้วปฏิบัติแก้ไขเสียโดยเร็ว ไม่ปล่อยให้เจริญงอกงาม ทำความเสียหายให้แก่การกระทำ ความคิดและการงาน...

(พระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช : 1 เมษายน 2530)

...การปฏิบัติงานทั้งปวงนั้น กล่าวโดยหลักการต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานประกอบกันทั้งสองอย่าง อย่างหนึ่ง ได้แก่ ความรู้ ความสามารถโดยเบ็ดเสร็จของผู้ปฏิบัติ อีกอย่างหนึ่ง ได้แก่ ระเบียบแบบแผน และวิธีที่กำหนดไว้ให้ใช้ในการปฏิบัติงานนั้น ๆ เมื่อได้ปัจจัยทั้งสองประกอบพร้อมกัน เมื่อนั้นงานก็ดำเนินไปได้...

(พระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช : 2536)

ด้านประเพณี

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสหลายตอนที่กล่าวถึงโทษของการรับแบบอย่างประเพณีที่ไม่เหมาะสมกับประเทศชาติ ดังนี้

...การที่เราเห็นอะไรของใครแปลก เราพอใจและจะถือเอาเป็นแบบอย่างนำมาใช้สำหรับประเทศเราบ้างนั้น จำเราจะต้องใช้วิจาร์ณญาณ สอดส่อง เลือกเฟ้นให้เห็นเหมาะว่าจะจะเป็นประโยชน์แก่เราแท้จริงเสียก่อน สิ่งซึ่งเหมาะแก่ประเทศเขา ใช่ว่าจะเหมาะแก่ประเทศเราเสมอไป ก็หาไม่ บางทีอาจใช้ไม่ได้ในประเทศเราเสียเลยก็เป็นได้ ...

ทรงมีพระราชดำรัส ที่แสดงอย่างชัดเจนว่า ทรงไม่เห็นด้วยกับการนำรูปแบบและประเพณีจากต่างประเทศมาใช้โดยปราศจากการพิจารณาถึงความเหมาะสมและคุณประโยชน์ที่จะได้รับ เนื่องจาก “ฐานะและนิติธรรมของชาติต่าง ๆ กัน ถ้าไม่เหมาะแก่เราหรือขัดต่อนิติธรรมของเรา เท่ากับกินของแสลงให้โทษมากนัก”

นิติธรรมของชาติที่กล่าวถึงนี้ ทรงให้ความหมายว่า “คือคุณสมบัติและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดี ซึ่งเป็นที่นิยมและสืบต่อ ๆ กันมา ในหมู่ประชาชนแห่งชาติ” ซึ่งพระองค์ได้ทรงนำมาประยุกต์ใช้ โดยการเลือกในสิ่งที่เข้ากับพื้นฐานด้านวัฒนธรรม ประเพณีของประเทศ มากกว่าที่จะนำมาโดยไม่พิจารณาปรับใช้ก่อน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระบรมราโชวาทแก่นิสิตที่แสดงถึงพระราชหฤทัยตระหนักในประเพณี ดังต่อไปนี้

...**ประเพณี**ทั้งหลายย่อมมีประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของแต่ละคน เรามี**ประเพณี**ของชาติไทยเป็นสมบัติ เราควรจะยินดีอย่างยิ่งและช่วยกันส่งเสริมรักษาไว้เพื่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศ...

(พระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช : 21 เมษายน 2503)

...การส่งเสริมให้เด็กรู้จัก**ประเพณี**นิยมของไทยไม่ให้ลืมศิลปดั้งเดิมของเรานั้น เป็นที่น่าอนุโมทนายิ่งนัก...

(พระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช : 1 ธันวาคม 2505)

...การล้มล้างของเก่าเพื่อสร้างขึ้นมาใหม่ นั้น อาจทำให้สิ่งดีที่มีอยู่แล้วต้องทำลายไปด้วย และทำให้ความเจริญต่าง ๆ ต้องหยุดชะงักลง การสร้างสรรค์ ควรจะกระทำได้ด้วยวิธีการที่แบบคายนานั้น โดยร่วมกันคิดแก้ไขปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น และสร้างสิ่งที่ยังขาดอยู่ให้สมบูรณ์ขึ้นมา...

(พระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช : 18 สิงหาคม 2515)

...ชาติของเรานั้นมีผืนแผ่นดินและประชากรอันเป็นส่วนร่างกาย มีศิลปวิทยา มีธรรมเนียม**ประเพณี** มีความเชื่อถือและความคิดจิตใจที่จะสามัคคีกันอยู่เป็นปึกแผ่น ซึ่งรวมเรียกว่า “ความเป็นไทย” เป็นส่วนจิตใจ แต่ถ้าความเป็นไทยของเรามีอันต้องเสื่อมสลายไปด้วยประการใดแล้ว ชาติก็ต้องสิ้นสูญ...

(พระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช : 2521)

ด้านความสามัคคี

ดังปรากฏในพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่พระยานุภาพและพระวิจิต พระราชทานคราวที่เกิดการที่เกิดการทะเลาะเบาะแว้งกัน เพื่อให้เกิดความสามัคคี ความเข้าใจกันและความเคารพซึ่งกันและกัน ดังนี้

...การที่เกิดแต่ก่อนกร้าวกันขึ้นแต่ก่อนนั้น อย่าให้มีความอาฆาตบาดหมางสืบกันไป ผู้ใหญ่ก็ให้มีความกรุณาช่วยทำนุบำรุงเด็ก ฝ่ายเด็กก็ให้มีความยำเกรงผู้ใหญ่ อย่าให้ถือการที่วิวาทซึ่งเป็นส่วนตัวเป็นใหญ่ ให้ถือเอาราชการเป็นประมาณ ถ้าไม่มีความ**ปรองดอง**กันแล้วจะเป็นที่ให้เสียดราชการ...

(พระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว : 25 เมษายน 2434)

...ความพอพระราชหฤทัยของพระราชายู่ว่า แต่ละคนจะทำหน้าที่ของตัวเองด้วยความตั้งใจ มีความคิดพิจารณาที่รอบคอบ ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน ส่งเสริมความสามัคคี และปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ...

(พระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช :23 มกราคม 2513)

...ความสามัคคีนี้ หมายถึงว่า มีสิ่งใดที่อาจขัดแย้งซึ่งกันและกันบ้างก็ต้องปรองดองกันเสียและหาทางออกโดยที่ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน เพราะความสามัคคี เป็นกำลังอย่างสูงที่สุดของหมู่ชน...

(พระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช : 25 พฤษภาคม 2513)

...เมื่อคนส่วนใหญ่มีศรัทธา ความเชื่อมั่นในคุณความดีร่วมกัน และเสมอภาคแล้ว ก็จะเกิดเป็นความสามัคคีปรองดองกันเป็นปึกแผ่นขึ้น ความสามัคคีเป็นปึกแผ่นนี้คือกำลังอันแข็งแกร่งที่สุดในแผ่นดิน ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะบันดาลให้คนในชาติมีศรัทธาอันที่ มุ่งมั่นที่จะร่วมกำลังกันสร้างสรรค์ความเจริญมั่นคงของบ้านเมืองให้สมบูรณ์ขึ้นทุกสถาน...

(พระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช : 2524)

...ประเทศของเรารักษาเอกราช อธิปไตยและอิสรภาพให้สมบูรณ์มั่นคง มาได้จนถึงทุกวันนี้ เพราะคนไทยทุกหมู่เหล่ารู้จักความสามัคคี และรู้จักทำหน้าที่ของแต่ละฝ่ายให้ประสานส่งเสริมกัน เมื่อทุกคนมุ่งใจปฏิบัติดังนี้ ความถูกต้องเรียบร้อยความพัฒนาก้าวหน้าและความมั่นคงเป็นปึกแผ่นจึงบังเกิดขึ้น...

(พระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช : 3 ธันวาคม 2534)

ความมีน้ำใจ

ดังปรากฏในพระราชดำรัสตอนหนึ่งของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังนี้

...ผลอันดีที่เราพึงหมาย เพื่อให้ชาติของเรามั่นคงยั่งยืนไปได้นั้นอาศัยการเพาะปลูกเพาะน้ำใจให้คนทั้งหลาย ซึ่งต้องฟังคำบังคับ เข้าใจถึงประโยชน์แห่งกิจการซึ่งผู้ใหญ่จะบังคับข้อนี้เป็นข้อสำคัญอันหนึ่งที่จะต้องฝึกหัดคัดสอนกันไปเสียแต่เด็ก ๆ เพราะเมื่อเติบโตขึ้นเสียแล้วเป็นการยากที่จะฝึกสอนกันได้ เปรียบเหมือนไม้ที่ยังอ่อน เราจะดัดให้เป็นอย่างไรก็ได้ แต่ถ้าเป็นไม้แก่เสียแล้วดัดมากนาก็หัก...

(พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว : 13 พฤศจิกายน 2457)

แนวคิดของคณาจารย์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับ
 “คำขวัญของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”

ศาสตราจารย์ ดร. เกษม สุวรรณกุล (นายกสภาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและอดีตรองอธิการบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

...การรับน้องใหม่สมัยนั้นสนุกมากกว่าทารุณ ความทารุณมาเกิดในสมัยหลัง ๆ จนกระทั่งเป็นสาเหตุอันหนึ่งที่เราพยายามเลิกระบบ **Seniority** เพราะรุ่นพี่เริ่มทารุณ หยาบคาย สมัยนั้น คำว่า “ว้าก” ยังไม่มี “ว้ากเกอร์” หยาบคายทารุณ ...

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ จรัส สุวรรณเวลา (อดีตรองอธิการบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

...สำหรับเรื่องระบบการรับน้อง (SOTUS) ผมรู้สึกว่ามีประโยชน์ ทำให้สังคมมหาวิทยาลัยตอนนั้น เป็นหลักฝึกหัดคนหลายคน เราเริ่มเข้าใจคำว่า “โรงเรียน” (school) คืออะไร เข้าใจของเหล่านั้นขึ้นมาทีละขี้น สร้างความเป็น**สามัคคี** (Unity) ความเป็นส่วนรวม สังคมอย่างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีระบบการรับน้อง (SOTUS) เป็นตัวกำกับ ทุกคนต้องมีน้ำใจ (Spirit) เพื่อนฝูงเขายอมรับกันอย่างนั้นแล้ว เราไม่เอาด้วยก็ไม่น่าจะอยู่ได้ ทำให้รู้สึกว่าเป็นเพื่อนฝูงมีความหมาย มีคุณค่า ...

ศาสตราจารย์ คุณดวงเดือน พิศาลบุตร (ศาสตราจารย์ประจำภาควิชาสัตวศาสตร์ คณะสัตวศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

...ใน**ด้านอาวุโส** มีความเป็นพี่น้องกันมาก เพราะเรายอมรับกันในเรื่องของประสบการณ์ ความชำนาญ หรือความสามารถที่คนบางคนมี ปกครองแบบพี่น้องมากกว่าที่ใช้อำนาจหรืออิทธิพล มี**ระเบียบวินัย**เป็นกรอบให้เราประพฤติได้อย่างถูกต้อง สมัยก่อนไม่มีการเรียกร้อง ทุกคนทำเพื่อเสียสละ แต่สมัยนี้น้อยลงไป ในระบบการรับน้อง (SOTUS) ถ้าเราใช้ในทางที่ถูกก็ใช้ได้ผลดี ต่อมามีความเปลี่ยนแปลงไปใช้ในทางที่**ทำประโยชน์แก่ตัวมากขึ้น**...

รองศาสตราจารย์ ประพันธ์พงศ์ เวชชาชีวะ (อดีตรองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

...ส่วนความไม่พอใจเรื่อง**ระบบอาวุโส** (Seniority) เกิดขึ้นในระยะหลัง ความจริงไม่มีเจตนารุนแรง รังเกี้ยวถือเป็นการลงโทษ เป็นเรื่องของความเอ็นดูมากกว่า ระยะหลังที่เกิดการรับน้อง (SOTUS) ใหม่ ขึ้นมา มีความรุนแรงขึ้น เกิดมีนิสิตปี 2 ถูกนิสิตปี 2 รุ่นเก่า (ปี 3)

ใช้ระบบที่เล่นเพลง ๆ พิเรนขึ้น มีกฎเกณฑ์มากมาย ก็เกิดความกดดัน ปี 2515-2516 เกิดศึกชิงม้านั่ง ห้ามนั่งม้านั่ง รุ่นพี่ร่างกฐมาไม่มีเหตุผล...

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประณต นันทิยะกุล (อดีตอนุสาสทหอพักนิสิตชาย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

...ด้านกิจกรรมถ้าเปรียบเทียบกับสมัยนี้แล้ว สมัยก่อนรู้สึกว่าจะเข้มมากทีเดียว นิสิตสนใจทำกิจกรรมมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยนั้นมีระบบอาวุโส รุ่นพี่คุมรุ่นน้องได้มาก ปัจจุบันคุมไม่ได้เลย เพราะฉะนั้นกิจกรรมสมัยก่อนจึงมีความพร้อมเพียง นัคทีไรต้องมา แล้วก็ สามารถทำได้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี มีความสามัคคีมาก ...เรื่องระบบอาวุโส (Seniority) นี้ บางคนเขาก็ไม่เห็นด้วย แต่ส่วนใหญ่ก็ยังไม่โอเค มาเปลี่ยนแปลงหลัง 14 ตุลาคม 2516 เปลี่ยนระบบการรับน้อง (SOTUS) ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอย่างมากมาย ช่วงที่ผมอยู่อาจจะเรียกได้ว่า พี่เอง ฟูมากที่สุด รุ่นพี่สามารถดูแลรุ่นน้อง ปกครองรุ่นน้องได้ มาตอนหลัง ๆ เริ่มเสื่อมไป เพราะว่ารุ่นพี่บางคนทำไม่ดี ใช้ระบบอาวุโสไปในทางที่ไม่ถูกต้อง เช่น น้องใหม่ เอรอองทำให้น้องแขวนคอ หรือไม่ก็ให้น้องขึ้นไปบนต้นไม้ แล้วตะโกนอะไรในสิ่งที่ไม่ดีออกมา ก็เลยถึงยุคเสื่อม ผมมีความรู้สึกว่าตอนเป็นเฟรชชี ทุกสิ่งทุกอย่างดำเนินไปด้วยดี การรับน้อง รุ่นพี่ก็รับแรงพอสมควร แต่ว่าเป็นการรับแบบที่เรียกว่า “น่ารัก น่าเอ็นดู”

สวัสดิ์ จงกล (เอกสารคำขวัญประจำมหาวิทยาลัยของชาวจุฬา, 2535) กล่าวถึง ปณิธานที่นำต้นเค้าความคิดมาจากโรงเรียนมหาดเล็ก ซึ่งได้วิวัฒนาการเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่เดิมนั้น โรงเรียนมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ จะเรียกว่า ปรัชญา หรือปณิธานของโรงเรียน 3 ข้อ คือ

- (1) ฝึกหัดให้นักเรียนมีความจงรักภักดีและมีความใกล้ชิดต่อเบื้องพระยุคลบาท
- (2) เป็นผู้มีความรักเป็นผู้ดี เป็นผู้มีความองอาจ อดทนต่อความยากลำบาก
- (3) ให้มีความรักใคร่สามัคคีในหมู่นักเรียนด้วยกัน เพื่อช่วยเชิดชูนามของโรงเรียน ให้เป็นสำนักดี (สวัสดิ์ จงกล, 2535)

ประเด็นสำคัญของคุณลักษณะนิสัยจากปณิธานดังกล่าว เน้นในเรื่องความจงรักภักดี ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ความเป็นผู้ดี งามใจ อดทน และความสามัคคี หล่อหลอมลักษณะของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สิ่งหนึ่งที่พบว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั่นก็คือ การยึดมั่นในคำขวัญทั้ง 5 ซึ่งจากเอกสารของสวัสดิ์ จงกล (2535) ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของคำขวัญทั้ง 5 ของนิสิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแต่เดิมที่ยังเป็นโรงเรียนมหาดเล็ก โดยคำขวัญนั้นได้แก่ ความมีอาวุโส (Seniority)

ความมีระเบียบ (Order) ประเพณี (Tradition) ความสามัคคี (Unity) และความมีน้ำใจ (Spirit) ต่อมาคำขวัญเหล่านี้ค่อย ๆ ลดความสำคัญและหายไป แต่ปรากฏเป็นคำย่อภาษาอังกฤษว่า SOTUS ซึ่งย่อมาจากคำที่ไม่เหมาะสมกับสถาบันอุดมศึกษา นิสิตจำนวนมากไม่ทราบที่มาและมักจะคล้อยตามข้อวิจารณ์ในทางลบ คำขวัญประจำมหาวิทยาลัยจึงเป็นเพียงคำที่ปรากฏบนแผ่นกระดาษในอดีต ทั้ง ๆ ที่คำขวัญนี้มีส่วนสร้างเสริมเอกลักษณ์และเกียรติคุณของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมานาน นิสิตจึงควรทราบความหมายและที่มาของ “คำขวัญของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” อย่างละเอียด ดังนี้

ความมีอาวุโส (Seniority) เป็นการให้เกิดเกียรติ เคารพนับถือผู้อาวุโสตามวัฒนธรรมไทย การเป็นนักเรียนโรงเรียนมหาดเล็กจำเป็นต้องเรียนรู้และปฏิบัติเรื่องนี้อย่างหนักแน่น มั่นคงสม่ำเสมอ เพราะจะต้องถวายการรับใช้ได้พระยุคลบาท ต้องเคารพนับถือเชื้อพืงนักเรียนชั้นสูงกว่า ต้องเคารพเชื้อพืงนักเรียนเก่า ซึ่งออกทำงานไปก่อนแล้ว ต้องเคารพเชื้อพืงข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ทั้งที่เป็นนักเรียนเก่าและไม่ใช่ ทั้งนี้เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีโอกาสที่ ผู้มีอาวุโสน้อยจะได้เรียนรู้จากผู้อาวุโสกว่า อวุโสจึงเป็นคำขวัญซึ่งเป็นมรดกสำคัญของชาวจุฬาฯ ระบบอาวุโสในโรงเรียนมหาดเล็ก โรงเรียนข้าราชการพลเรือน และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีพื้นฐานมาจากความรัก ความปรารถนาดี ความห่วงใยของครูบาอาจารย์ที่มีต่อศิษย์ และนักเรียนรุ่นพี่ที่มีต่อนักเรียนรุ่นน้อง นอกจากการฝึกอบรมสั่งสอนให้เคารพครูบาอาจารย์และนักเรียนรุ่นพี่ตามหลักการข้างต้นแล้ว โรงเรียนมหาดเล็กได้นำระบบครุณาณัติ ซึ่งมีลักษณะคล้ายระบบหัวหน้าพนักงานฝ่ายปกครองในกรมของฝรั่งเศส...ตำแหน่งเจ้าพนักงานต่าง ๆ พลเรือน ทหาร... นักเรียนอาวุโสที่ได้รับอำนาจให้ควบคุมนักเรียนอื่น ๆ ซึ่งเรียกว่า “prefect” ตามคำสั่งที่ 18 ว่าด้วยการตั้งครุณาณัติซึ่งออกเมื่อวันที่ 23 กันยายน ร.ศ. 122 หรือ พ.ศ. 2445 ครุณาณัติเป็นนักเรียนอาวุโสเรียนดี ซึ่งขณะนักเรียนเป็นผู้เลือก นักเรียนผู้มีความรู้ความสามารถให้ทำหน้าที่ช่วยครูในการสั่งสอนและดูแลนักเรียน เป็นผู้ว่ากล่าวนักเรียนแทนครู ทั้งนี้โรงเรียนจะออกคำสั่งแต่งตั้งครุณาณัติอีกด้วย อวุโสทั้งที่เป็นความรู้และการปฏิบัติที่ดีที่ได้รับจากครูบาอาจารย์ และครุณาณัติจึงเป็นการปฏิบัติที่ดีมีคุณค่าอย่างยิ่งสำหรับนักเรียนโรงเรียนมหาดเล็ก นักเรียนโรงเรียนข้าราชการพลเรือนฯ และนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อย่างสืบเนื่องยาวนาน

ความมีระเบียบ (Order) การเป็นนักเรียนมหาดเล็กจำเป็นต้องมีระเบียบวินัย กล่าวคือ ระเบียบวินัยผู้ที่จะเป็นมหาดเล็ก ระเบียบวินัยเมื่อฝึกวิชาข้าราชการพลเรือน ระเบียบวินัยเมื่อฝึกหัดวิชาทหารมหาดเล็ก ระเบียบวินัยเมื่อฝึกวิชาตำรวจ ระเบียบวินัยสำหรับผู้ที่จะเป็นนัก-

ปกครองในอนาคต ระเบียบวินัยจึงเป็นคำขวัญสำคัญของนักเรียนมหาดเล็กซึ่งถ่ายทอดมาจนถึง นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ลักษณะการฝึกระเบียบวินัยของโรงเรียนมหาดเล็กและ โรงเรียน ข้าราชการพลเรือนฯ นั้น นอกจากฝึกอบรมให้เคารพกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง ข้อตกลงของโรงเรียน และสโมสรนักเรียนแล้ว ยังได้ฝึกให้นักเรียนมีระเบียบวินัยในตัวเองอีกด้วย ดังปรากฏในกฎ ว่าด้วยการสอน ซึ่งผู้อำนวยการสำนักฝึกหัดวิชาข้าราชการพลเรือน (พระยาวิสุทธสุริยศักดิ์) ออกไว้เมื่อวันที่ 8 มกราคม ร.ศ. 120 หรือ พ.ศ. 2445 ข้อ 10 ว่าด้วย “ให้ทำดีเอง ไม่ใช่เพราะต้อง ควบคุม” ข้อนี้มีคำอธิบายว่า “การที่นักเรียนจะไม่ทำความชั่วหรือจะประกอบความดี...ควรที่ผู้ สอนจะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้กระทำด้วยตนเองคือ อย่าให้เป็นที่ครุบาอาจารย์ต้องอุ้มชูอยู่ เหมือนเด็กทารกให้ทำความดีหรือควบคุมอยู่เหมือนคนโทษที่จะไม่ทำชั่ว ครุบาอาจารย์ควรจะเป็นแต่ผู้ชี้หนทางแห่งความดีและกีดกันความชั่วเท่านั้น และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีอิสรภาพแก่ ตนเองที่จะทำความดีและไม่กระทำชั่วด้วยตนเอง” ดังนั้น วินัยจึงเป็นสิ่งที่นักเรียนมหาดเล็ก นักเรียนข้าราชการพลเรือนและนิสิตจุฬาฯ ปฏิบัติด้วยความรู้ความเข้าใจอย่างดีตลอดมา

ประเพณี (Tradition) จุดประสงค์หลักของการตั้งสำนักฝึกหัดวิชาข้าราชการพลเรือน หรือโรงเรียนมหาดเล็กในเวลาต่อมานั้น คือ การฝึกหัดอบรมกุลบุตรให้เรียนรู้ธรรมเนียม ราชการตามโบราณราชประเพณี สำหรับผู้ที่รับราชการสนองพระเดชพระคุณในพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยตรง หรือรับราชการในกระทรวงวัง หรือกระทรวงมุรธาธร เป็นต้น การศึกษาและฝึกฝนตนเองจากการให้ความรู้และการอบรมสั่งสอนของครุบาอาจารย์ให้นักเรียน เรียนรู้เรื่องดังกล่าวจึงสำคัญยิ่ง นอกจากนั้นนักเรียนทุกคนจะต้องเรียนรู้ฝึกฝน ขนบธรรมเนียม ประเพณีของราชการเพื่อให้พร้อมที่จะออกมารับราชการ โดยเฉพาะกระทรวงมหาดไทย นักเรียน ชั้นปีที่ 1 เรียกว่า นักเรียนมหาดเล็ก เรียนวิชาสามัญ และวิชาว่าด้วยการปฏิบัติราชการ ปีที่ 2 เรียกว่า มหาดเล็กนักเรียน จะเป็นการฝึกภาคปฏิบัติ ณ สำนักงานเทศาภิบาลมณฑลเป็นส่วนใหญ่ เมื่อขึ้นปีที่ 3 เรียก มหาดเล็กรายงาน ทำงานสนองพระเดชพระคุณในพระบรมมหาราชวัง หรือ กระทรวงต่าง ๆ นักเรียนมหาดเล็กจึงต้องรอบรู้แม่นยำและเคร่งครัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณี

ความสามัคคี (Unity) เป็นจุดเด่นที่มีความหมายอย่างมากมาตั้งแต่เป็นโรงเรียน มหาดเล็ก เพราะสถานศึกษาแห่งนี้มีเครื่องหมายประจำสถาบัน เป็นจุดมุ่งกฎวางบนเบาะ หรือที่ เรียกอีกอย่างว่า พระเกี้ยววางบนเบาะจุดมุ่งกฎ หรือพระเกี้ยวเป็นพิจิตรเลขา (สัญลักษณ์) ประจำ รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นอกจากนั้นเครื่องหมาย (arm) ประจำแผ่นดิน ในรัชสมัยของพระองค์ (ดังปรากฏที่เครื่องหมายหน้าหมวกของตำรวจ เครื่องหมายประจำ

โรงเรียนนายร้อย จ.ป.ร.) มีข้อความได้อารัมแผ่นดินเป็นคาถาภาษาบาลี ว่า “สพเพสฺสํ สัมภูตํ สามคฺคี วุฑฺฒิ สาธิกา” แปลว่า ความเป็นผู้พร้อมเพรียงแห่งตน ผู้เป็นหมู่แล้วทั้งหลายทั้งปวง ให้ความเจริญสำเร็จ คำขวัญนี้ตกทอดถึงนักเรียน ข้าราชการพลเรือนของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจนถึงปัจจุบัน

ความมีน้ำใจ (Spirit) เป็นสิ่งหนึ่งที่ฝังแน่นอยู่ในจิตใจและวิถีปฏิบัติในวัฒนธรรมไทย การอยู่ด้วยกันในโรงเรียน เรื่องการมีน้ำใจเป็นสิ่งที่สร้างความผูกพัน การให้อภัย การสร้างความรัก ความสามัคคี นักเรียนมหาดเล็กได้รับความรัก ความเมตตา ความกรุณาปราณีจากนักเรียนรุ่นพี่ นักเรียนรุ่นน้องจึงเคารพนับถือผูกพันกับนักเรียนรุ่นพี่และสถาบัน นักเรียนซึ่งจบการศึกษาเมื่อออกไปทำงานจึงไปรายงานตัวต่อนักเรียนรุ่นพี่ นักเรียนรุ่นพี่ถือว่าเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะต้องดูแลเอาใจใส่ แนะนำ ช่วยเหลือนักเรียนรุ่นน้อง น้ำใจจึงเป็นเสมือนน้ำยาที่ประสานความสามัคคียึดมั่นเป็นประเพณี ส่งเสริมความมีระเบียบและอาวุโสให้ยังรักษาลึกผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้น น้ำใจจึงเป็นมรดกล้ำค่าของชาวจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การที่ครูบาอาจารย์และผู้บริหารทุกระดับดูแลเอาใจใส่อบรมสั่งสอนให้นักเรียนมีน้ำใจ และใช้น้ำใจให้เกิดประโยชน์ตนและประโยชน์ท่าน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ฝึกความกล้าทางจริยธรรม (moral courage) มานานแล้ว สิ่งที่เป็นข้อสังเกตอย่างหนึ่งที่ทำให้น้ำใจได้รับการปลูกฝังอย่างดียิ่งสำหรับนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็คือความสามัคคี ประเพณี อาวุโส ระเบียบและความภาคภูมิใจในสถาบัน สมัยก่อนนักเรียน/นิสิตมีน้อย การรู้จักคุ้นเคยกันและกันจึงมาก ต่อมาเมื่อย้ายมาที่วิทยาเขตปทุมวัน นิสิตส่วนใหญ่อยู่หอพักนิตินิจจึงยิ่งทำให้คำขวัญทั้ง 5 มีผลในทางปฏิบัติมากยิ่งขึ้น น้ำใจจึงเป็นข้อเด่นสำหรับคุณลักษณะของนิสิตและจุฬาบัณฑิตจนเป็นที่เลื่องลือ และยอมรับทั่วไปอย่างกว้างขวางทั้งในและต่างประเทศ กล่าวได้ว่านิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นผู้ปลูกฝังส่งเสริมน้ำใจหรือ Spirit ไว้ดี และเป็นต้นแบบอย่างหนึ่งซึ่งสถาบันอื่นยึดเป็นแบบอย่างที่ดีงาม

คำว่า SOTUS เป็นคำย่อซึ่งสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง ได้นำเอาคำขวัญของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไปใช้ในกิจการนิตินักศึกษา แต่เป็นการปกครองด้วยกฎเหล็ก จึงมีความรุนแรงและปฏิภริยาต่อต้านทั้งในสังคมมหาวิทยาลัยและสังคมภายนอก (สวสดี จงกล, 2535)

จากปณิธานและคำขวัญทั้ง 5 ของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยข้างต้น เห็นได้ชัดเจนว่ามหาวิทยาลัยไม่เพียงแต่ให้ความสำคัญในเรื่องวิชาการเท่านั้น แต่ยังได้พยายามส่งเสริมให้นิสิต

รู้จักปกครองตนเอง พัฒนาดตนเอง พัฒนาลักษณะนิสัย ให้มีลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ตาม
 ปณิธาน สามารถที่จะดำรงตนอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

ภายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถือได้ว่าเป็นสังคมย่อยสังคมหนึ่งซึ่งนิสิตจะต้องใช้
 ชีวิตในสถานศึกษาอยู่ระยะหนึ่งของชีวิต บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมเหล่านี้มีตั้งแต่การเรียน
 การสอนกิจกรรมต่าง ๆ ในห้องเรียน ไปจนถึงกิจกรรมนิตและสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ
 ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด โรงอาหาร โรงยิม และที่พักผ่อนรอบ ๆ มหาวิทยาลัย ฯลฯ ดังนั้น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึงได้พยายามจัดสรรบรรยากาศในสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมทั้งใน
 ชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน เพื่อเป็นการพัฒนานิสิตให้มีคุณภาพตามปณิธานของมหาวิทยาลัย

ประเทศไทยได้จัดที่พักให้นิสิตที่เรียนทุกคนอยู่พำนักในมหาวิทยาลัยด้วยตามระบบ
 การจัดอุดมศึกษาแบบอังกฤษ ได้จัดตั้งแต่มีมหาวิทยาลัยแห่งแรก คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 เมื่อปี พ.ศ. 2459 หอพักนั้นได้จัดให้มีผู้ปกครองหอซึ่งภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็น อนุสาวรีย์ และมี
 ผู้บังคับบัญชาสูงสุดคือ อธิการเป็นผู้ดูแล ปัจจุบันหลายประเทศได้เล็งเห็นความสำคัญของการ
 จัดศูนย์การศึกษาและอาศัย เนื่องจากการลงทุนทางด้านอุดมศึกษา เป็นการลงทุนที่รัฐต้องจัดสรร
 งบประมาณต่อหัวต่อปีก่อนข้างสูง ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องพยายามนำทรัพยากรของ
 มหาวิทยาลัยที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตให้ดีที่สุด (กองบริการการ
 ศึกษาสำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2542)

สโตนเนอร์ และโยกี (Stoner and Yokie) ได้เสนอแนะไว้ในหนังสือ “Residence Halls
 and the Future” (1971) ว่า มหาวิทยาลัยควรจัดสิ่งแวดล้อมให้ส่งเสริมคุณลักษณะของนักศึกษา
 ดังนี้ คือ

- (1) ระเบียบวินัยของตนเอง
- (2) สัมฤทธิ์ผลทางการเรียน
- (3) พัฒนาทักษะทางสังคม
- (4) โภชนาการ
- (5) โปรแกรมการนันทนาการ
- (6) ความปลอดภัย
- (7) สุขภาพพลานามัย
- (8) พัฒนาความเป็นผู้นำ

การที่มหาวิทยาลัยจะสร้างสิ่งแวดล้อมดังกล่าวให้เกิดขึ้นได้ มหาวิทยาลัยต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยให้มีลักษณะที่จะเอื้อต่อการส่งเสริมคุณลักษณะของนักศึกษาทั้งแปดประการดังกล่าว หอพักนั้นเป็นสถานที่ที่นิสิตนักศึกษาที่พำนักอยู่ในมหาวิทยาลัยจะต้องอยู่นานกว่าสถานที่อื่นในมหาวิทยาลัย หอพักอาจจะจัดให้สวยงามเป็นระเบียบ สะอาด มีของใช้ที่ดีสวยงามเสริมรสนิยมที่ดี มีระเบียบกฎเกณฑ์ที่ทำให้ทุกคนเคารพ มีความสะดวกสบายสนับสนุนความเป็นตัวของตัวเองได้อย่างดี ก็จะเป็นสิ่งแวดล้อมที่นักศึกษาเมื่อเข้ามาอยู่ก็จะอยู่อย่างมีระเบียบไม่ส่งเสียงเอะอะอีกทีก็ ไม่เปิดวิทยุดังจนเกินไป ไม่ทำลายระเบียบกฎเกณฑ์ หอพักสามารถจัดอาหารเพื่อบริการทางด้านโภชนาการ ทำอาหารที่มีคุณค่าให้รับประทาน จัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้พัฒนาทักษะทางสังคม ให้มีการละเล่น การกีฬา ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จัดให้มีหน้าที่รับผิดชอบภายในหอพักและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อฝึกความเป็นผู้นำ และให้ความดูแลรักษาความปลอดภัยให้แก่นักศึกษาด้วย หอพักน่าจะเป็นสถานที่ที่จะจัดสิ่งแวดล้อมอันมีผลต่อการพัฒนานักศึกษาได้เป็นอย่างดี (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2528)

โดยสภาพทั่วไปแล้วนิสิตที่เรียนในมหาวิทยาลัยส่วนหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด และมักจะประสบปัญหาเรื่องที่พักอาศัย อีกทั้งการศึกษาในระดับนี้บางวิชาต้องมีการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง หรือต้องมีการร่วมกิจกรรมนอกเวลาเรียน ทำให้ไม่สะดวกและไม่ปลอดภัยในการเดินทางกลับที่พักซึ่งอยู่นอกมหาวิทยาลัย การจัดสวัสดิการด้านหอพักนิตภายในมหาวิทยาลัยจึงเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งที่มหาวิทยาลัยจะต้องคำนึงถึง ประกอบกับเวลาส่วนใหญ่ของนิสิตในมหาวิทยาลัยจะอยู่ในที่พักอาศัยมากกว่าสถานที่อื่น ๆ ซึ่งรวมถึงห้องเรียนด้วย มหาวิทยาลัยจึงควรให้ความสนใจต่อการจัดสภาพแวดล้อมของที่พักอาศัย ให้เกิดผลต่อการเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาการส่วนบุคคลให้มากที่สุด ไม่ใช่เฉพาะการจัดสรรเพื่ออำนวยความสะดวกตามความต้องการทางด้านร่างกายเท่านั้น แต่ยังสามารถจัดสรรประสบการณ์การอยู่ร่วมกันซึ่งนำไปสู่การพัฒนาตัวบุคคลได้ (Fitzgerald อ้างในวิภา พงษ์พิจิตร 2529) ดังที่ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2528) กล่าวว่า “หอพักเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากเพราะเป็นส่วนหนึ่งขององค์การในมหาวิทยาลัยซึ่งมีหน้าที่เทียบได้กับห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ และห้องเรียน เป็นที่ที่มหาวิทยาลัยจะให้ทั้งความรู้ การปรับปรุงบุคลิกภาพ ความมีระเบียบ และการแสดงออกทั้งกาย วาจา ใจ ได้อย่างดี” ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของมูลเลอร์ (Mueller อ้างในวิภา พงษ์พิจิตร 2529) ที่ว่า “ประโยชน์ของหอพักในสถาบันการศึกษานอกเหนือจากเป็นที่พักอาศัยแล้ว ยังเป็นสถานที่ที่ส่งเสริมการศึกษาทางวิชาการและพัฒนาบุคคลด้วย”

การศึกษาในสมัยเริ่มแรกของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้จัดเป็นแบบมีที่พักในมหาวิทยาลัย (Residential College) คือ การจัดให้นิสิตที่เรียนทุกคนอยู่พำนักในมหาวิทยาลัย มีขุนสมิทธิอนุสรณ์ (เซียง สุวณฺธิช) เป็นผู้ปกครองหอพักคนแรก ครั้นถึง พ.ศ. 2465 ตำแหน่งนี้ก็เปลี่ยนชื่อเป็น “อนุสาสน์” (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520) ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีมาจนถึงปัจจุบันนี้ การจัดตั้งหอพักนิสิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ (กองกิจการนิสิต, 2531)

1. เพื่อให้ให้นิสิตได้อยู่ร่วมกันในที่พักที่มีบรรยากาศเอื้อต่อการศึกษา
2. เพื่อฝึกฝนให้นิสิตรู้จักการอยู่ร่วมกัน เคารพในสิทธิซึ่งกันและกัน มีน้ำใจ มีความสามัคคี มีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อส่วนรวม และสามารถดำเนินชีวิตในมหาวิทยาลัยได้อย่างถูกต้อง
3. เพื่อเปิดโอกาสให้นิสิตต่างคณะซึ่งมีพื้นความรู้และความสนใจแตกต่างกันได้ แลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจ และความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
4. เพื่อช่วยเหลือนิสิตที่มีที่พักที่ไม่สะดวกต่อการศึกษา
5. เพื่อช่วยเหลือนิสิตที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด และไม่มีที่พักอาศัยในกรุงเทพมหานคร

มหาวิทยาลัยได้ใช้งบประมาณในการพัฒนาหอพักนิสิตทั้งในการก่อสร้างอาคาร การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และการให้บริการต่าง ๆ ภายในหอพักด้วยเงินเป็นจำนวนมากมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสร้างและต่อเติมหอพักนิสิตหญิงซึ่งเป็นตึก 14 ชั้น ใช้งบประมาณ 15,530,000 บาท (กองกิจการนิสิต 2527) นอกจากนี้ในแต่ละปีมหาวิทยาลัยยังต้องจ่ายเงินงบประมาณที่นอกเหนือจากค่าธรรมเนียมหอพักให้กับนิสิตผู้พักอาศัยอีกปีละมาก ๆ จึงนับได้ว่า จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ส่งเสริมและพัฒนาหอพักนิสิต มาอย่างสม่ำเสมอ ด้วยงบประมาณที่ค่อนข้างสูง ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังให้นิสิตได้เกิดพัฒนาการในทุก ๆ ด้าน

เฟลด์แมน (Feldman) และนิวคอมบ์ (Newcomb) ,1976 (กองบริการการศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย) กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญต่อการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในหอพักมี 2 ประการ ประการแรกได้แก่ เพื่อนที่เปรียบเสมือนครูของนิสิตนักศึกษา ประการที่สองได้แก่ สภาพ- แวดล้อมในหอพัก ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ อันหลากหลายและสัมพันธ์กันในหอพัก ถ้าพิจารณากันถึงพัฒนาการของคนวัยผู้ใหญ่ตอนต้นแล้ว จะพบว่าพัฒนาการด้านหนึ่งจะส่งผลต่อการเกิดพัฒนาการอีกด้านหนึ่ง และตัวการสำคัญที่ส่งผลต่อพัฒนาการในด้านต่าง ๆ อันได้แก่

พัฒนาการทางสติปัญญา ศีลธรรมจรรยา รวมทั้งพัฒนาการด้านการติดต่อปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นก็ มาจากการที่คนเราตระหนักและเข้าใจตนเองจากการที่ได้มีการสัมพันธ์ติดต่อกับผู้อื่น สำหรับ นิสิตนักศึกษาซึ่งเป็นบุคคลที่จะเข้าสู่ผู้ใหญ่ผู้นั้นจะเข้าใจตนเอง รู้ว่าตนสนใจอะไร มีความ มุ่งหวังอย่างไร สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้จากการสนทนาวิสาสะกับเพื่อน ทั้งที่เป็นเพื่อนร่วมกลุ่มและ เพื่อนร่วมห้องภายในกลุ่มเพื่อนนั่นเอง นิสิตนักศึกษาจะเข้าใจถึงคุณค่าของเขาเอง เข้าใจถึงขีด ความสามารถของตนเอง พวกเขาได้มีโอกาสใช้แนวความคิดใหม่ ๆ บทบาทใหม่ ๆ และจาก ประสบการณ์เหล่านี้ก็จะช่วยให้ นิสิตนักศึกษาได้เข้าใจเป้าหมายของตนเอง หรือบางคนอาจจะตั้ง เป้าหมายของตนเองขึ้นใหม่ก็ได้

ในแผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ ประสงค์ในการผลิตบัณฑิตไว้ในนโยบายการพัฒนาวิชาการ เป็นที่ชัดเจนว่าพัฒนาคุณภาพของ นิสิตและบุคลากรให้เป็นผู้ที่เพียบพร้อมไปด้วยความรู้ ความสามารถ พละนาถัย คุณธรรม จริย ธรรม เพื่อให้เป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของประเทศและของโลกในกระแสการเปลี่ยนแปลง (จุฬาลง- กรณ์มหาวิทยาลัย, 2540) เพื่อเป็นการสร้างลักษณะนิสัยของนิสิตหอพักจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามแผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยดังกล่าวที่มุ่งเน้น “การเสริมสร้างคุณธรรมทั้งในส่วน ของบัณฑิตและบุคลากรทุกระดับให้มีเพิ่มมากขึ้น” ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยได้ตระหนัก ดีว่า การถ่ายทอดความรู้ทางด้านวิชาการแล้วนั้น ยังมีคุณธรรมในจิตใจที่สร้างคนให้เป็น ทรัพยากรมนุษย์ที่สมบูรณ์และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

เป้าหมายของการศึกษามีไว้เพื่อวิชาการแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นไปเพื่อพัฒนา อุนิสัยบุคลิกภาพ ความประพฤติด้วยกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) จุดร่วม ของการศึกษาเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อ อุดมการณ์ หน้าที่หลักของ การศึกษาคือการดำรงรักษา (maintenance) การสร้างความชอบธรรม (legitimization) การถ่ายทอด (transmission) และการปลูกฝัง (inculcation) (ประภาศรี สีหอำไพ, 2539)

การพัฒนาคนทุกคนให้มีการพัฒนาเต็มตามศักยภาพและมีคุณภาพได้นั้น การศึกษา มีบทบาทสำคัญ เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองด้านต่าง ๆ ตลอดช่วงชีวิต ตั้งแต่การวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตแต่แรกเกิด การพัฒนาศักยภาพ และขีด ความสามารถด้านต่าง ๆ ที่จะดำรงชีพ และประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รวมเป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้

ทางในการประสานและร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับหอพักเอกชนในการจัดบริการหอพักที่เหมาะสมสำหรับนิสิตนักศึกษา ประการสุดท้ายนั้นได้แนวทางควบคุมดูแลความประพฤติของนิสิตนักศึกษาที่อยู่หอพักของสถาบันการศึกษาและหอพักเอกชน

ประสบการณ์การใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและบุคลิกภาพของนิสิต จะเห็นได้ว่านักศึกษาที่เข้าสู่สถาบันการศึกษาจะใช้บริการหอพักเป็นจำนวนมาก เนื่องจากนิสิตจำนวนหนึ่งมาจากส่วนภูมิภาค จากต่างจังหวัด ดังนั้นหอพักจึงเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นสิ่งแวดล้อมทางการศึกษาที่สำคัญสำหรับนิสิตที่อยู่หอพัก ที่ต้องมาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่น หอพักจึงเปรียบเสมือนบ้านอีกแห่งหนึ่งที่มีอิทธิพล และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการทางสติปัญญา ศิลธรรม ศิลปวัฒนธรรม และก่อให้เกิดการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันทางสังคม แต่ในสภาวะของความบีบคั้นของสังคมปัจจุบัน การบรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้ข้างต้นนี้ ดูออกจะเลื่อนลอยไม่สามารถทำให้เป็นจริงได้ เรามักจะได้อ่านเรื่องปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในหอพักจากสื่อมวลชน หนังสือพิมพ์ เช่น ปัญหานักศึกษาขาดความสนใจในการทำกิจกรรมทั้งของมหาวิทยาลัยและของหอพัก ปัญหาพฤติกรรมทางเพศเบี่ยงเบนที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับในอดีต ปัญหาการคดโกงและเกรงู้น้อง หรือชักจูงไปในทางที่ผิด เช่น การใช้ชีวิตสำมะเลเทเมา ฟุ่มเฟือย ไม่สร้างสรรค์ นักศึกษาขาดความรู้สึกผูกพันเป็นที่ยอมรับ (Sense of belonging) ต่อสถาบันที่ตนศึกษาหรืออาศัยอยู่ พอใจที่จะจัดกิจกรรมในกลุ่มเล็ก ๆ ของตนมากกว่าจัดกิจกรรมของหอพักและของมหาวิทยาลัย (กองบริการการศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2542)

จากปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ จึงทำให้ทุกฝ่ายมีความตื่นตัวและให้ความสนใจต่อการพัฒนา จริยธรรมของบุคคลเพิ่มขึ้น เพราะต่างยอมรับแล้วว่าคุณธรรมและจริยธรรมเป็นปัจจัยทางสังคมที่สำคัญประการหนึ่ง เป็นเครื่องกำหนดความเจริญความเสื่อมของสังคม สังคมที่เจริญจะมีคนทรงคุณธรรมอยู่มาก มีความประพฤติที่ดี มีการปฏิบัติที่ไม่เอาัดเอาเปรียบ ซึ่งทุกคนในสังคมมีแต่ชีวิตที่สงบสุข มีแต่ความก้าวหน้า ส่วนสังคมที่มีแต่ความเสื่อม คนมีคุณธรรมน้อย ศิลธรรม จริยธรรมของประชาชนจะน้อยลง มีการประพฤติที่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ทุกคนในสังคมขาดความสงบสุข ในที่สุดสังคมนั้น ๆ ก็จะแตกสลาย

ดังนั้น การที่จะทำให้สังคมมีแค่ความเจริญทางด้านจิตใจเป็นสังคมที่สงบสุขไม่เอาัดเอาเปรียบกันนั้น เราจึงควรปลูกฝังลักษณะนิสัยให้เกิดขึ้นในจิตใจของบุคคล การที่จะปลูกฝังลักษณะนิสัยให้เกิดขึ้นได้นั้น มีลักษณะและวิธีการที่แตกต่างกันออกไป สถาบันการศึกษาโดย

เฉพาะมหาวิทยาลัยนั้น จะเป็นสถาบันที่สามารถถ่ายทอด ปลูกฝัง และพัฒนาลักษณะนิสัยได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุดให้บังเกิดขึ้นในตัวนักศึกษา เพราะนักศึกษาเมื่อเข้ามาสู่สถาบันการศึกษานอกจากจะได้รับการอบรมสั่งสอนทางด้านความรู้ทางด้านวิชาการแล้ว ยังต้องอบรมนิสัยในด้านจริยธรรม ศีลธรรม คุณลักษณะ และลักษณะนิสัยที่พึงงามของนิสิต การไม่สนใจว่านิสิตเป็นอย่างไร หรือมีลักษณะนิสัยอย่างไรนั้น ย่อมจะทำให้มหาวิทยาลัยไม่สามารถดำเนินภารกิจของมหาวิทยาลัยได้อย่างภาคภูมิใจ เพราะถ้าเกิดความขัดแย้งระหว่างนิสิตกับมหาวิทยาลัยแล้ว หรือนิสิตไม่สนใจการศึกษาไปทำกิจกรรมอื่น ๆ ย่อมจะนำผลเสียมาสู่ประเทศชาติทั้งทางด้านการสูญเสียทรัพยากรและยังทำให้เกิดปัญหาสังคมอีกด้วย

การศึกษาลักษณะนิสัยของนิสิตจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นอย่างยิ่ง หากได้ทราบลักษณะนิสัยของนิสิตแล้วก็อาจจะเป็นแนวทางที่จะสร้างสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับสภาพหรือพัฒนาความคิด นิสัย ทศนคติของนิสิตได้ อีกทั้งยังไม่เพียงแต่จะเป็นแนวทางการพัฒนาลักษณะนิสัยกลุ่มนิสิตแต่เพียงกลุ่มเดียวเท่านั้น ยังอาจเป็นแนวทางการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนการสอน การบริการนิสิตนักศึกษา และการบริหารงานของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่เนื่องจากการศึกษาที่ผ่านมาเป็นการจัดการศึกษา “เพื่อพัฒนามนุษย์” ให้เข้าสู่ระบบการผลิตของกระแสทุนนิยม การศึกษาไทยที่ผ่านมาจึงพบว่า มีลักษณะการศึกษาที่มุ่งเน้นการสั่งสอนสติปัญญาและความเชี่ยวชาญในอาชีพมากกว่าเรื่องจิตใจ และการศึกษาสอนให้เด็กจำมากกว่าคิด (วีระ บำรุงรักษา, 2536)

การมีส่วนร่วมของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั้น เป็นปัจจัยที่ทำให้นิสิตอยู่ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแห่งนี้ได้จนกระทั่งสำเร็จการศึกษา อีกทั้งยังทำให้นิสิตเกิดการพัฒนาลักษณะนิสัยในด้านต่าง ๆ ด้วย การมีส่วนร่วมของนิสิตนั้นมีหลายลักษณะ รวมไปถึงการทำกิจกรรมหรือการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตประเภทต่าง ๆ การมีส่วนร่วมโดยตรงในกิจกรรมของมหาวิทยาลัยจะทำให้นิสิตได้สติปัญญา และความคิดสร้างสรรค์ของตนในทางที่จะเกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม

ในด้านพื้นฐานการศึกษานั้น จะพบว่ากิจกรรมนิสิตด้านต่าง ๆ จะมีส่วนในการให้การศึกษาในด้านต่าง ๆ แก่นิสิตด้วยเช่นกัน กิจกรรมนิสิตนั้นเป็นกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในชั้นเรียนโดยตรง เป็นกิจกรรมที่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทำกันเอง เพื่อตอบสนองความต้องการของนิสิต ซึ่งจะดำเนินการโดยนิสิตเอง โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาและมหาวิทยาลัยคอยให้คำแนะนำ ทั้งนี้เพื่อให้นิสิตได้มีโอกาสทำงานร่วมกันตามความถนัด และ

ความสนใจ อันจะทำให้เกิดการพัฒนาลักษณะนิสัยในด้านต่าง ๆ ดังที่ ลำเนาวัลย์ ขจรศิลป์ (2538) ได้กล่าวไว้ว่า การทำกิจกรรมจะทำให้เกิดทั้งการเรียนรู้ ทักษะ และประสบการณ์ อย่างมากมาย ซึ่งทักษะและประสบการณ์หลายอย่างไม่สามารถเรียนได้ในชั้นเรียน กิจกรรมนิสิต ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาลักษณะนิสัยของนิสิตทั้งทางด้าน สติปัญญา อารมณ์ ร่างกาย และจิตใจ ซึ่งก็สอดคล้องกับที่วิลเลียมสัน (Williamson, 1969) ได้กล่าวว่า “กิจกรรมนิสิตนักศึกษาเป็นศูนย์กลางแห่งระบบอุดมศึกษาในการพัฒนาให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์”

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะเป็นนิสิตปริญญาโทช่วยงานหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองของนิสิตหอพักในความรับผิดชอบ ได้มีโอกาสคลุกคลีและมีบทบาทต่อการพัฒนานิสิตหอพักจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยโดยตรง จึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาลักษณะนิสัยตาม “คำขวัญของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพราะสมัยแรกของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้จัดให้นิสิตทุกคนพำนักในมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศไทย และได้ถือกำเนิดด้วยปณิธานของพระมหากษัตริย์ เป็นมหาวิทยาลัยที่คนส่วนใหญ่ให้ความหวังไว้สูงว่า บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากที่นี่ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ดี มีความสามารถ และมีลักษณะนิสัยตามที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตั้งปณิธาน และคำขวัญทั้ง 5 โดยหวังว่าจะเป็นแรงกระตุ้นให้นิสิตหอพักจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ทราบตระหนักและรู้ถึงการพัฒนาลักษณะนิสัยของตน ให้สอดคล้องกับ “คำขวัญของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” ซึ่งมีมาแต่เดิม อันจะเป็นประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้องในการนำผลไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานกิจกรรมนิสิตให้เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะนิสัยของนิสิตหอพักจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะนิสัยตาม “คำขวัญของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”
2. เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหาร บุคลากร และคณะกรรมการนิสิตที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาลักษณะนิสัยตาม “คำขวัญของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” สำหรับนิสิตหอพักจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาลักษณะนิสัยตามคำขวัญของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสำหรับนิสิตหอพักจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำถามในการวิจัย

1. ลักษณะนิสัยตาม “คำขวัญของนิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” เป็นอย่างไร
2. กิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาลักษณะนิสัยตามคำขวัญของนิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสำหรับนิตหอพักจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตามความคิดเห็นของผู้บริหาร บุคลากร และคณะกรรมการนิตที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมหอพักเป็นอย่างไร
3. กิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาลักษณะนิสัยตามคำขวัญของนิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสำหรับนิตหอพักจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจะมีแนวทางในการจัดอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะการจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาลักษณะนิสัยตาม “คำขวัญของนิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” สำหรับนิตหอพักจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 5 ด้าน คือ ด้านความมีอาวุโส ความมีระเบียบ ประเพณี ความสามัคคี และความมีน้ำใจ
2. การวิจัยครั้งนี้จะเก็บรวบรวมข้อมูลจากนิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีทั้งชายและหญิงที่พักอาศัยอยู่ในหอพักนิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2542

คำจำกัดความในการวิจัย

การจัดกิจกรรมการศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่ผู้บริหาร บุคลากร และคณะกรรมการหอพักจัดให้แก่ นิตหอพักจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อันเป็นกิจกรรมการศึกษาที่มุ่งหมายจะสร้างนิสัยดีงาม ความเชื่อ และเจตคติเกี่ยวกับศีลธรรม จริยธรรม มีพฤติกรรมตามคำขวัญของนิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลักษณะนิสัยหมายถึง ลักษณะต่าง ๆ ที่ประกอบกันขึ้นเป็นอุปนิสัยที่แสดงออกเป็นพฤติกรรมของบุคคล เป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพ ซึ่งเกี่ยวข้องกับศีลธรรมจรรยาและสังคม

นิตหอพัก หมายถึง นิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีทั้งชายและหญิง ที่พักอาศัยอยู่ในหอพักของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปีการศึกษา 2542

ผู้บริหารและบุคลากร หมายถึง ผู้บริหารและบุคลากรในหอพัก ซึ่งดำรงตำแหน่ง หรือทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับงานด้านกิจกรรมหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะกรรมการนิสิตหอพัก หมายถึง คณะกรรมการนิสิตหอพักจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมในหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2542

“คำขวัญของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” หมายถึง คำขวัญทั้ง 5 ตามการรับรู้ของนิสิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อันได้แก่ ความมีอาวุโส ความมีระเบียบ ประเพณี ความสามัคคี และความมีน้ำใจ

ความมีอาวุโส หมายถึง การแสดงออกที่ปฏิบัติต่อบุคคลซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ทางสังคมตามสถานภาพที่แตกต่างกันด้วยวัยวุฒิและคุณวุฒิ ได้แก่ การยอมรับนับถือปฏิบัติตามความเคารพนอบน้อม การให้เกียรติยกย่อง การเชื่อฟังคำสั่งสอนของอาจารย์หรือรุ่นพี่

ความมีระเบียบ หมายถึง การแสดงออกซึ่งการยอมรับและปฏิบัติตามระเบียบกติกา ข้อตกลงที่สังคมกำหนดขึ้น ได้แก่ การรู้จักปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบ การมีระเบียบในการทำงาน การรักษาคำพูด การตรงต่อเวลา

ประเพณี หมายถึง การแสดงออกซึ่งความสำนึกอันดีงามที่สังคมนิยมถือปฏิบัติ ปฏิบัติ สืบต่อกันมาจนเป็นแบบแผนของสังคม ได้แก่ การตอบแทนบุญคุณผู้มีพระคุณ การไม่ทำผิดต่อกฎมหาวิทยาลัย การเข้าร่วมกิจกรรมในโอกาสสำคัญ

ความสามัคคี หมายถึง การแสดงออกซึ่งความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม มีการร่วมแรงร่วมใจกันแก้ปัญหา เพื่อปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การทำงานโดยรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ การร่วมมือประกอบกิจกรรมอย่างพร้อมเพรียงกัน

ความมีน้ำใจ หมายถึง การรู้จักเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยไม่มุ่งหวังผลตอบแทน การรู้จักให้อภัยซึ่งกันและกัน ไม่คิดเอาเปรียบผู้อื่น มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือผู้อื่น ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน การสละเวลา แรงกายหรือเงิน เพื่อช่วยเหลือสังคม การรู้จักให้อภัยผู้อื่นที่ทำผิดแล้วยอมรับผิด

ประโยชน์ของการวิจัย

1. เป็นแนวทางให้ผู้บริหารใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบาย วางแผนต่อการกำหนดรูปแบบของการจัดหอพัก เพื่อการเรียนรู้การแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาการจัดบริการหอพักเพื่อให้มีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ของสถาบัน
2. ได้ข้อมูลสำหรับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนานิสิตนักศึกษาที่อยู่หอพักให้มีลักษณะที่จะช่วยเสริมสร้างให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. ช่วยกระตุ้นให้นิสิตนักศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญของลักษณะนิสัยที่ดี ซึ่งควรจะมีนอกเหนือจากความรู้ทางด้านวิชาการและสติปัญญา เพื่อจะได้ปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้น

ลำดับขั้นในการเสนอผลการวิจัย

รายงานผลการวิจัยนี้ ได้แบ่งออกเป็น 5 บท โดยเสนอตามลำดับดังนี้

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัยโดยย่อ และลำดับขั้นในการเสนอผลการวิจัย

บทที่ 2 เอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ